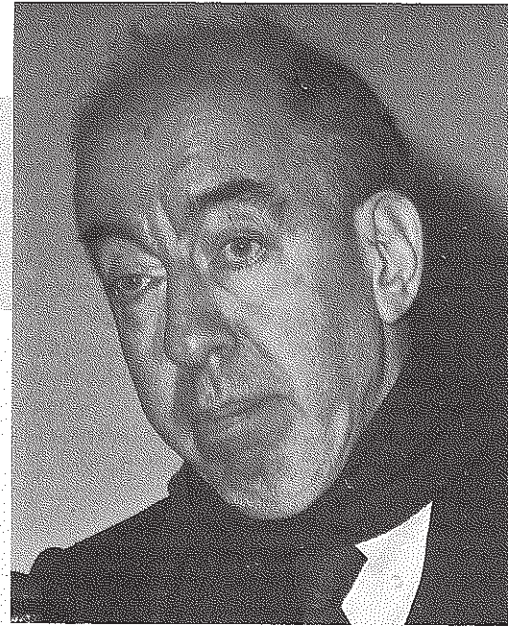

Op 30 mei verscheen de de biografie *J.B.W.P., het leven van Johan Polak* van Koen Hilberdink. Twee schrijvers uit zijn 'cercle', Jan Siebelink en Hans Plomp, over hun herinneringen aan deze legendarische uitgever, classicus en mecenas.

Hoe Johan Polak mij bij de hand nam

Johan Polak

FOTO NATIONAAL ARCHIEF

door JAN SIEBELINK

Ik was leraar Frans, had MO-A en MO-B gedaan en volgde om doctorandus te worden doctoraalcolleges over decadentie in de Franse romankunst bij Mani Kummer, die Céline had vertaald en in Vietnam aan de zijde van Frankrijk had gevochten. Hij behandelde ook *À rebours* van Huysmans en daar was ik helemaal weg van. Ik heb er mijn scriptie over geschreven. Kummer en Sem Dresden, het hoofd van de faculteit, zeiden toen: jij moet het in het Nederlands vertalen. En zij brachten mij in contact met Johan Polak.

Hij woonde toen nog net in de De Lairestraat in Amsterdam, nummer 100 meen ik. Ik kwam daar binnen en was totaal verrast: links en rechts hingen werken van Hercules Seghers. Polak dronk thee, hij dronk altijd alleen maar thee, uit grote koppen met heel veel melk om zo min mogelijk theïne binnen te krijgen. Ik viel bij hem in de smaak door mijn voorliefde voor *À rebours*: wie in Nederland kende dat boek nou? Hij had wel oren naar een vertaling en ik kreeg een contract aangeboden.

Dat is een weg geworden van jaren, want Huysmans is moeilijker te vertalen dan Proust. Hij bezigt een eigen soort Frans, dat ontleend is aan het Latijn en dan weer is terugvertaald. Dus ik had heel vaak raad nodig van Johan, die immers classicus is: hoe zou je dat woord vertalen, hoe zou je die zin aanpakken? Hij woonde inmiddels in de villa Flevorama op de dijk bij Muiderberg, met zicht op de voormalige Zuiderzee. Hij was heel precies en vond vaak dat ik te veel haast had en soms slordig was: "Doe toch rustig aan. Laat het even liggen." Maar hij was een goede pedagoog die meteen daarna dan weer zei: "Maar het wordt al wel mooi."

Hij had een zwak voor mij, omdat ik zijn gevoel voor het *fin de siècle* deelde, voor Mallarmé en Verlaine, en ook wel omdat hij voelde dat ik tegen hem op zag, met zijn eruditie en zijn fameuze boekenverzameling. Ik stond zo na tot hem dat ik, toen hij een ernstige urinestrangulatie had, de hele nacht bij hem ben gebleven en hem heb geholpen bij het proberen te plassen. Pas om vijf uur wilde hij een dokter laten komen, die het verholpen heeft, en daarna hebben we samen weer thee zitten drinken.

Terwijl hij in die nacht soms van bed opstond om vergeefs naar het toilet te gaan, heb ik een plaque uit zijn boekenkast genomen: *L'après-midi d'un faune van Mallarmé*, geïllustreerd door Manet, met gevlochten koordjes bijeen gebonden. Zo'n schilder en zo'n dichter! Het wordt beschreven in *À rebours*, want Huysmans bewonderde het ook. Er bestaan op de wereld maar twee gave exemplaren van, één in het Vaticaan, en het andere had hij! Ik heb het in handen gehad en weer teruggeplaatst. Maar: niet precies zoals het had gestaan. Dat ontdekte hij de volgende dag en dat heeft hij mij

zeer kwalijk genomen. Ik kreeg een strenge berisping: het was heilig en ik had het bezoedeld.

Hij hield salon op een Franse manier: hij ontving. Daar kwamen mensen als Antoine Bodar, Harry Prick, Frédéric Bastet, Joseph Cals. Hij was vaak moe en lag dan op een rustbank en betoogde over literatuur. En degene op wie hij het meest verliefd was zat het dichtst bij hem. Zijn grote voorbeeld was Marguerite Yourcenar, die altijd zei dat hij 'een fenomeen' was. En die toen ze toetrad tot de veertig onsterfelijken van de Académie Française en voor het diner één gast mocht uitnodigen, Johan vroeg. Zijn naam stond in de Franse kranten en daar was ik trots op.

Johan is erg belangrijk voor mij geweest. Hij heeft mij bij de hand genomen in het land der letteren. Toen die vertaling eindelijk gereed was en we ten slotte hadden gepraat over de titel – moest het *Tegennatuurlijk* zijn of *Tegendraads*, maar die had Canetti al gebruikt, en zo werd het *Tegen de keer* – reed ik in mijn Renault Dauphine terug van Muiderberg naar Dieren waar ik toen woonde

en ging onderweg langs bij mijn moeder in Velp. En daar, vertaling klaar, op de plek waar hij was gestorven, heb ik blocnote en potlood genomen en in razend tempo mijn eerste verhaal geschreven over mijn vader: *Witte chrysanten*.

Thuis heb ik het na schooltijd in het net geschreven en ben er on-aangekondigd, wat helemaal niet mocht, mee naar Polak gegaan. Hij zou het zeker lezen, zei hij, en een paar dagen later belde hij: mooi verhaal, maar ik kan je niet uitgeven, want ik ben een uitgever van dode schrijvers – hij had toen ruzie met Reve. Maar hij bracht mij in contact met een jonge uitgever, Peter Loeb, die net succes had met de dichtbundel *Fietsen op de Mont Ventoux* van Jan Kal. Bij hem is mijn eerste boek verschenen, de verhalenbundel *Nachtschade*. En die bloem is op het omslag getekend door Joseph Cals, een van de knapenvrienden van Johan.

Hij verdedigde mij ook. Toen Jaap Goedegebuure in *Hollands Diep* een artikel publiceerde over het 'jonge, doodvermoede Nederlandse proza' van Joyce & Co., Maarten Biesheuvel, Tymen Trolsky en mij, schreef Johan hem een lange brief, waarvan ik een afschrift kreeg. Trolsky en Biesheuvel kon hij zelf ook niet waarderen, maar wat mij betreft schreef hij: 'Ik geloof beslist dat je je hier vergist.' Hij had voor mij weliswaar een 'zwakke plek' en daardoor misschien een 'blinde vlek', maar hij had mijn 'eerste literaire schreden uit en te na begeleid' en vond, liet hij Goedegebuure weten, dat in mijn debuut 'heel veel te bewonderen viel'.

Maar, en dat was typerend voor hem, hij voegde daaraan meteen toe dat hij 'anderzijds ook voor jou, Jaap, grote bewondering voelde, en ook vriendschap' en dat hij hoopte nog eens zijn uitgever te worden. 'En daarom krijg je er nu eerst van langs.'

'L'après-midi d'un faune van Mallarmé', geïllustreerd door Manet.